

Sotsiaalpartnerlus tööturu muutuste prognoosimiseks

Robert Arnkil, Esa Jokinen

Kommenteeritud kokkuvõte

Soome vajab heatasemelist prognoosimist

Soome on olnud maailmaturul edukas ja paistab silma kui kõrge elukvaliteedi, hariduse, demokraatia, läbipaistvuse, usalduse ja madala korrupsiooni näitajatega ühiskond. Samas on Soome kergesti haavatav, kuna sõltub suurel määral väljaveokaupadest ja maailmaturust. Soomel on väike siseturg, piiratud tööjõuressursid, küllaltki piiratud loodusvarad ja ühtlasi on selle elanikkond üks vanimaid maailmas. Eksport moodustab umbes poole Soome SKTst. Seega on jätkuvad ümberkorraldused ning tööjõu esmaklassilise tootlikkuse, uuenduslikkuse ja kestlikkuse taseme hoidmine Soomes eriti olulised teemad ning muutuvad ka järgnevatel aastakümnetel üha olulisemaks.

Soome kui väikeriik, kel on piiratud ressursid ja vajadus konkureerida maailmaturul, peab ühiskonna ja tööturu arengus kasutama uuenduslikkust ja näitama eeskuju. Kuna Soome tööjõud järsult vananeva elanikkonna tõttu kahaneb, on tekkinud vajadus sotsiaalseid ressursse tõhusalt mobiliseerida ja uuendada. See loob omakorda vajaduse tõhususe, mõjususe ja kestlikkuse järele inimkonna ja tööjõu eest hoolitsemisel, pakkumise ja nõudluse ühtlustamisele, oskuste arendamisele ja üldisele uuendusvõimekusele.

Selle kõige tagamiseks on vaja häid teadmisi muudatustest tööturul, majanduses ja ühiskonnas. Vaja on toimivaid meetodeid, mis tagaksid usaldusväärsed andmed muudatuste prognoosimiseks, head võrgustikku, mis tagaks ja tõlgendaks andmeid, ja head koostööd, mis tulemusel ellu viiks.

Soomel on külluslikud prognoosimise vahendid, mis põhinevad avatusel, sundimatusel ja usaldusel

Tööturu muutuste ennustamiseks ja prognoosimiseks on Soome käsutuses laialdane valik prognoosimeetodeid ja arvukalt prognoositegevusi riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil. Selles osalevad kõik ühiskonna tähtsaimad liikmed ja asutused: valitsus, parlament, ministriumid, sotsiaalpartnerid, osalejad regionaaltasandil, ettevõtted ja teadlaskond.

See rikkalik prognoosimeetodeist, prognoositegevustest ja prognoosis osalejatest koosnev kogum moodustab Soomes laialdase ja avara koostöösüsteemi. Süsteem põhineb avatusel, omakorda usaldusel põhineval laialdasel ja põhjalikul osalusel ning mitteametlikel võrgustikel ja koostööl, seega saab Soome kasutada muutuste prognoosimisel sotsiaalpartnerluse käsitlemiseks avarat tõlgendust.

Kuigi erinevad osalised teevad aktiivset koostööd ja moodustavad võrgustikke, on neil sotsiaalsete muutustega seotud kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete andmete kogumisel ja tõlgendamisel suur autonoomia. Otsesed õigusaktid ennustamise ja prognoosimise nõuete kohta puuduvad, kuid mitmed õiguslikud raamistikud (näiteks seadused koostööks töökohtade tasandil, mis puudutab muutusi töökohtades) kindlustavad põhiliste vajalike vahenditena koostöö ja usalduse.

Mitmed asutuste ja ettevõtete tavad, traditsioonid ja kogemused kindlustavad Soomele avatud, sundimatu ja usaldusel põhineva prognoosimissüsteemi. Ametiühingutesse koondunud tööjõu protsent on keskmiselt 70, peale selle on Soomel pikaajaline kolmepoolse koostöö traditsioon,

kuigi kollektiivsete palgalepingute pikk traditsioon on lõppenud ja alanud on uus ajastu, mis vajab kolmepoolse koostöö ümbermõtestamist.

Riiklikud haldusorganid täidavad olulisi ülesandeid seoses ennustuste ja prognooside alusandmete kogumisega. Samas lahendatakse kõik tähtsamad ühiskondlikud küsimused kolmepoolsetel ja/või sotsiaalpartnerite aruteludel ja läbirääkimistel. Ministeeriumide ja regionaalse tasandi tarbeks on loodud komisjonid, kus on esindatud ka sotsiaalpartnerid. Sotsiaalpartnerid osalevad erineval viisil prognoosiprotsessides riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil.

Viimaste aastate jooksul on üritatud üha enam välja selgitada riikliku tasandi prognoosimisel kasutatavaid meetodeid ja rolle: nii on andmete kogumise etapp ja meetodite arendamine üha enam ja selgemalt jäetud iseseisvatele teadusasutustele. Erinevate huvirühmade, sotsiaalpartnerite ja poliitikute rolliks on jäänud ekspertide esitatud andmete, tulemuste ja stsenaariumide üle arutlemine ning selle tõlgendamine ja rakendamine.

Ennustamise, prognoosimise ja ümberkorraldustega seotud tegevused on viimasel aastakümnel keskendunud nii mõnelegi olulisele teemale: hariduse ja koolitusega seotud vajadused, tööjõuvajadus, muutused tööjõu kvalifikatsioonis ja pädevuses, muutused erinevates ärivaldkondades, -sektorites ja äritegevuses üldiselt, tehnoloogiaga seotud ennustamine, rahvastiku struktuur, üleilmastumise mõjud ja uuendussüsteemid.

Aastatuhande algusest peale on üha enam tähelepanu pööratud erinevate osalejate ja asutuste koostööle, samuti prognoosiprojektide ja -tegevuste rakendamise tulemustele. Soomel on konsensuse alusel teostatava poliitika pikaajalised traditsioonid, kuigi seda konsensust, kaasa arvatud kolmepoolne koostöö ja sotsiaalpartnerite dialoog, on vaja aeg-ajalt ümber ehitada ja kohandada, et uute raskustega toime tulla.

Soomet ootavad ees suured muutused ja ümberkorraldused

Soomes muudab ennustamise ja prognoosimise väga keeruliseks, kuid samas ka äärmiselt oluliseks asjaolu, et riik on alates 1990ndatest läbinud tormilise majandusliku ning tööhõive ja ümberkorraldustega seotud muutuste perioodi, ning see tendents jätkub.

Kõige laialdasem hiljutine Soome tööstuse struktuurimuudatus leidis aset paberitööstuses ja metsanduses, mis on olnud Soome tööstusliku ajakohastamise tugitaladeks alates riigi iseseisvumisest aastal 1917. Muudatus on seotud jätkuva nihkega paberi ja tselluloosi tootmises, kus tootmine viiakse lähemale ressurssidele Lõuna-Ameerikas ja Kaug-Idas, kuid samuti seoses muutustega Venemaal. Toimuvad muutused sarnanevad varasema söekaevanduste ja laevatehaste sulgemisega mitmes Euroopa riigis.

Majanduslik taastumine 1990ndate teises pooles toimus suuresti tänu IKT sektori edule, mida kehastas Nokia üleilmne edukus. Praegu on aga Nokia silmitsi väga karmi konkurentsi ja ümberkorralduste perioodiga. Alles hiljuti (27.04.2011) teatas Nokia 4000 töötaja koondamisest, neist 1400 Soomes. IKT sektori ajal tekitatud edukuse esimene laine on end ammendanud ja Soomel on vaja leida uusi edutoovaid platvorme.

Keskkonna-, roheline majanduse ja energeetikaprobleemidesse suhtutakse nüüd veelgi tõsisemalt kui varem. Samas on palju kiidetud rahvuslik uuendussüsteem alles hiljuti saanud rahvusvahelise hindamiskomisjoni üsna karmi kriitika osaliseks.¹ Seega pole aega loorberitel puhata.

¹ Vt www.tem.fi/index.phtml?l=en&s=3161.

Peatse tööjõupuuduse palge ees peab Soome ümber hindama inimkeskkonna ja tööelu heaolu. Piiratud tööjõuressursside, pensionikoorma, kasvava hooldusteenuste nõudluse ja vähese sisserände (ning ühe maailma väikseima välismaal sündinud rahvastiku) juures peab Soome ümber hindama oma tootlikkuse, tööelu heaolu, värbamise ja suutlikkuse arendamise. See keeruline probleemide kogum loobki alused ennustamisele ja prognoosimisele.

Soome prognoosimissüsteemi ülekantavus teistesse riikidesse

Avatud ja sundimatud võrgustike süsteemid, mis põhinevad usaldusel ja kogemusel ning iseloomustavad Soome prognoositegevusi, ei ole loomulikult kergesti ülekantavad. Vastava kogemuse ja meetodite ülekandmisel teistesse riikidesse on vaja mõjusat õpiprotsessi kõigile huvirühmadele ja kohandamist kohalike olude ja võimalustega.

Ülekantavuses tuleb ilmselt arvestada teatud järgnevusega lihtsamini ülekantavatest meetmete tehnilistest külgedest ja lõpetades keeruliste tavadega, mis on sügavalt juurutatud riiklikes struktuurides, kultuurides ja rakendatud meetmete arenguloos. Mitmed käesolevas kokkuvõttes kirjeldatud meetmed ja meetodid, näiteks VATTAGE, TKTT ja tööhõivemöödik on ülekandmiseks üsna lihtsad, eeldusel, et selleks vajalik statistika, aegread ja muud põhilised tehnilised tingimused on loodud. Samas tuleb arvestada, et osalejate koostöö ja võrgustikud ei ole hõlpsasti ülekantavad. Need on vaja kohandada olude, kultuuri ja võimalustega. Ilmselt on vaja mingisuguseid mitmete osalejatega tööseminare, kus hinnatakse võimalusi, tugevusi ja nõrkusi, määratakse kindlaks teemad ja õpivõimalused, millele omakorda järgneks teravdatud õpiprotsess, kus praktikas katsetatakse ja töötatakse välja erinevaid meetodeid ja koostööolustikke. Õppimine partneritelt võiks ilmselt olla määrava tähtsusega, samuti võiks üle võtta elemente ja toiminguid näiteks Euroopa Liidu vastastikuse õppe programmist ja partnerite arvustuse protsessist.²

Kõigest hoolimata on ilmselt kõige olulisem Soome õppetund see, et osaliste vahel ennustamise ja prognoosimise keeruliste ülesannete käigus kasvav koostöö on asjakohane igas kontekstis ja igale rahvale ning on olnud Soomes edukas ja produktiivne. Seda koostööd on vaja uute raskuste ületamiseks pidevalt ümber ehitada ja elavdada.

Soome prognoosimissüsteem: avatud, koostöövalmis, sundimatu ja usaldav

Soome rikkalik prognoosimeetodeist, prognoositegevustest ja osalejatest koosnev kogum moodustab Soomes avara koostöösüsteemi. See põhineb avatusel ning avaral ja põhjalikul osalusel, mis omakorda põhineb usaldusel, mitteametlikel võrgustikel ja koostööl.

Kuigi erinevad osalised teevad aktiivset koostööd ja moodustavad võrgustikke, on neil sotsiaalsete muutustega seotud kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete andmete kogumisel ja tõlgendamisel suur autonoomia. Seega on see avatud algatusega avatud süsteem. Otsesed õigusaktid ennustamise ja prognoosimise nõuete kohta puuduvad, kuid mitmed õiguslikud raamistikud (näiteks seadused koostööks töökohtade tasandil, mis puudutab muutusi) kindlustavad põhiliste vajalike vahenditena koostöö ja usalduse. Prognoosimist teostatakse, kuna see on kasulik ja vajalik, ning koostöö lisab sellele väärtust.

Mitmed asutuste ja ettevõtete tavad, traditsioonid ja kogemused kindlustavad avatud,

² Vt <http://www.mutual-learning-employment.net/>.

sundimatu ja usaldusel põhineva prognoosimissüsteemi. Ametiühingutesse koondunud tööjõu protsent on keskmiselt 70, peale selle on Soomel pikaajaline kolmepoolse koostöö traditsioon, kuigi kollektiivsete palgalepingute pikk traditsioon on lõppenud.

Kõik tähtsamad ühiskondlikud küsimused lahendatakse kolmepoolsetel ja/või sotsiaalpartnerite aruteludel ja läbirääkimistel. Ministeeriumide ja regionaalse tasandi tarbeks on loodud komisjonid, kus on esindatud ka sotsiaalpartnerid, kes osalevad prognoosiprotsessides riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil.

Prognoosimist on Soomes koostööna teostatud juba üsna kaua. Viimastel aastatel on üritatud riikliku ja regionaalse tasandi prognoosimises kasutatavaid meetodeid ja rolle täiendavalt välja selgitada. Rollid on selgemini eristatud ja üritatud on ka meetodeid läbipaistvamaks muuta.

Andmete kogumise etapp ja meetodite arendamine on üha enam ja selgemalt jäetud iseseisvatele teadusasutustele. Erinevate huvirühmade, sotsiaalpartnerite ja poliitikute rolliks on jäänud ekspertide esitatud andmete, tulemuste ja stsenaariumide üle arutlemine ning selle tõlgendamine ja rakendamine. Varem olid need rollid ja osalusprotsess rohkem läbipõimunud, mistõttu oli raskem üksteisest eristada algtaseme arvutusi ning poliitilisi muutujaid ja stsenaariume.

Ennustamise, prognoosimise ja ümberkorraldustega seotud tegevused on viimasel aastakümnel keskendunud nii mõnelegi olulisele teemale: hariduse ja koolitusega seotud vajadused, tööjõuvajadus, muutused tööjõu kvalifikatsioonis ja pädevuses, muutused erinevates ärivaldkondades, -sektorites ja äritegevuses üldiselt, tehnoloogiaga seotud ennustamine, rahvastiku struktuur, üleilmastumise mõjud ja uuendussüsteemid.

Aastatuhande algusest peale on üha enam tähelepanu pööratud erinevate osalejate ja asutuste koostööle, samuti prognoosiprojektide ja -tegevuste rakendamise tulemustele. Soomel on konsensuse alusel teostatava poliitika pikaajalised traditsioonid, kuigi seda konsensust, kaasa arvatud kolmepoolne koostöö ja sotsiaalpartnerite dialoog, on vaja aeg-ajalt ümber ehitada ja kohandada, et uute raskustega toime tulla.

Soome ennustamises osalejad ja meetodid

Joonisel 2 on antud ülevaatlilik nägemus Soome ennustamises osalejatest ja nende meetodeist. Nimekirja alguses on PATKET-VATTAGE protsess, mis moodustab haldusliku tugitala Soome pikaajaliste prognooside tarbeks. PATKET on soomekeelne esitähthüend, mis tähendab pikaajalise tööjõu- ja haridusvajaduse ennustamise komisjoni, VATTAGE on esitähthüend, mis tähendab tasakaalumudeli majandusuuringute valitsusasutust (AGE mudel).

Joonisele järgneb kirjeldus, kus PATKET-VATTAGE protsess on peamine näide pikaajalisest ennustamisest. Seejärel kirjeldatakse töö- ja majandusministeeriumi ning haridus- ja kultuuriministeeriumi ennustustegevusi. Sellele järgneb omakorda näide regionaalsel tasandil, mille tuum on ELY keskuste (riigi regionaalsete ametite) lühiajaline kuni keskmise kestusega ennustamine. Kirjeldatakse kahte meetodit: nn TKTT-mudelit ja tööhõivemõõdikut.

Seejärel kirjeldatakse teisi osalejaid ja meetodeid, sealhulgas Soome Ettevõtjate Keskliitu ja Parlamendi tulevikukomisjoni, ning koostööd ministeeriumide vahel ja tuuakse näiteid teadlaskonnast. Ülevaade ei ole ammendav, kuid annab lugejale ettekujutuse Soome tähtsaimate ennustustegevuste viljakusest.

Joonis 1. Soome ennustamise ja prognoosimise ülevaade

Asutus	Ennustusmeetod	Peamine omadus ja väljundid
PATKET-VATTAGE: ministeeriumide konsortsiumi ja majandusuuringute valitsusasutuse (VATT) protsess	Rakenduslik üldise tasakaalu mudel (AGE)	Kvantitatiivne mudel majanduse ja tööturu arengute pikaajalisteks ennustusteks, mis esitab riiklikud ja regionaalsed arvutused põhi- ja alternatiivstsenaariumide näol, toetamaks avaliku halduse planeerimis- ja otsustustegevusi ja teavitamaks huvirühmi
Töö- ja majandusministeeriumi (MEE) ennustused ja ümberkorraldustegevused, (PATKET-protsessi juhid)	Erinevad kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed meetodid ja ennustused, mida teostavad töö- ja majandusministeeriumi asutused ning regionaalsed ametid	Riigi tasandil pikaajaline ennustamine, regionaaltasandil lühiajaline kuni keskmise kestusega ennustamine
Haridusministeerium, kasutades VOSEt ja MITENNAt	Erinevad kvalitatiivsed pädevuse ja oskuste vajadusega seotud ennustamismeetodid	Lühiajalised kuni pikaajalised haridusvajaduse ennustused; kombineerimine majanduse ja tööturu kvantitatiivsete ennustustega
Tööjõuvajaduse ja -koolituse uuringud (TKTT ennustusmudel) ja tööhõivemõõdik	Interaktiivne võrgupõhine regionaalne ennustusmudel, mis kasutab kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid meetodeid	Lühiajalised kuni keskmise kestusega ennustused tööturu vajadustest regionaalsel/kohalikul tasandil, nõustamine, regionaalsed osalejad, muu
Soome Ettevõtjate Keskliidu (EK) haridusteabe ennustamise süsteem	Prognoosiprojektide sari, mis prognoosib muutusi tööstuskeskkonnas	Kvalitatiivne pikaajaline ennustamine, sh võrgustikud, tööseminarid, Delphi uuringud, virtuaalplatvormid
Soome Parlamendi tulevikukomisjon	Ekspertide ja huvirühmade võrgustikud, komiteede töö	Huvirühmade dialoog, valitsus ja parlament, aruanded, 5–15 aasta ennustus
Ministeeriumide riiklik ennustusvõrgustik	Ministeeriumidevaheline koostöö erinevate ennustuste jaoks sektoripõhiselt	Foorum haldussektoris teostatud ennustustöö tulemuste arutamiseks
Finnsight 2015 teaduse ja tehnoloogia ennustamine	Soome Akadeemia ja TEKESi (Soome Teaduse ja Uuenduste Rahastamisasutus) ühine ennustusprojekt. Projekt korraldati aastail 2005–2006	Ennustusprojekti tuum koosnes kümnest eksperdikolleegiumist, milles olid omakorda kaksteist eksperti
ETLA (Soome Majanduse Uurimisinstituut); majanduse 5 aasta regionaalne	Üleriigiline regionaalne mudel, mis on seotud maailmamajandusega	Mudel annab 5 aasta regionaalse SKT prognoose nii tootmise kui ka tööhõive kohta kolmekümnes tööstusalas kaks

ennustussüsteem		korda aastas
TEKESi (Teaduse ja Uuenduste Rahastamisasutus) ennustussüsteemid (töö- ja majandusministeeriumi haldusalas)	Erinevad kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed ennustused tehnoloogia ja uuenduste kohta	TEKESi peamine keskpunkt on tehnoloogia ennustamine, mõju tehnoloogiale ja uuenduspoliitika Soomes
SITRA (Soome Uuendusfond) ennustussüsteemid	Ekspertdivõrgustikud ja -analüüs	Ennustusteemadeks on: 1) sotsiaalhoolekande ja igapäevaelu tulevik; 2) tööelu tulevik; 3) avaliku sektori tulevik; 4) multikultuursus; 5) keskkonnatehnoloogia tulevik
VTT (Soome Tehniliste Uuringute Keskus) ennustussüsteemid	Lai kogum tipp tehnoloogia ja uuendustega seotud ennustustegevusi	Peamised projektid Põhjamaade koostöös on olnud: 1) biomeditsiini andurite ennustamise projekt; 2) Põhjamaade IKT ennustamine; 3) vesinikenergia ennustamise projekt

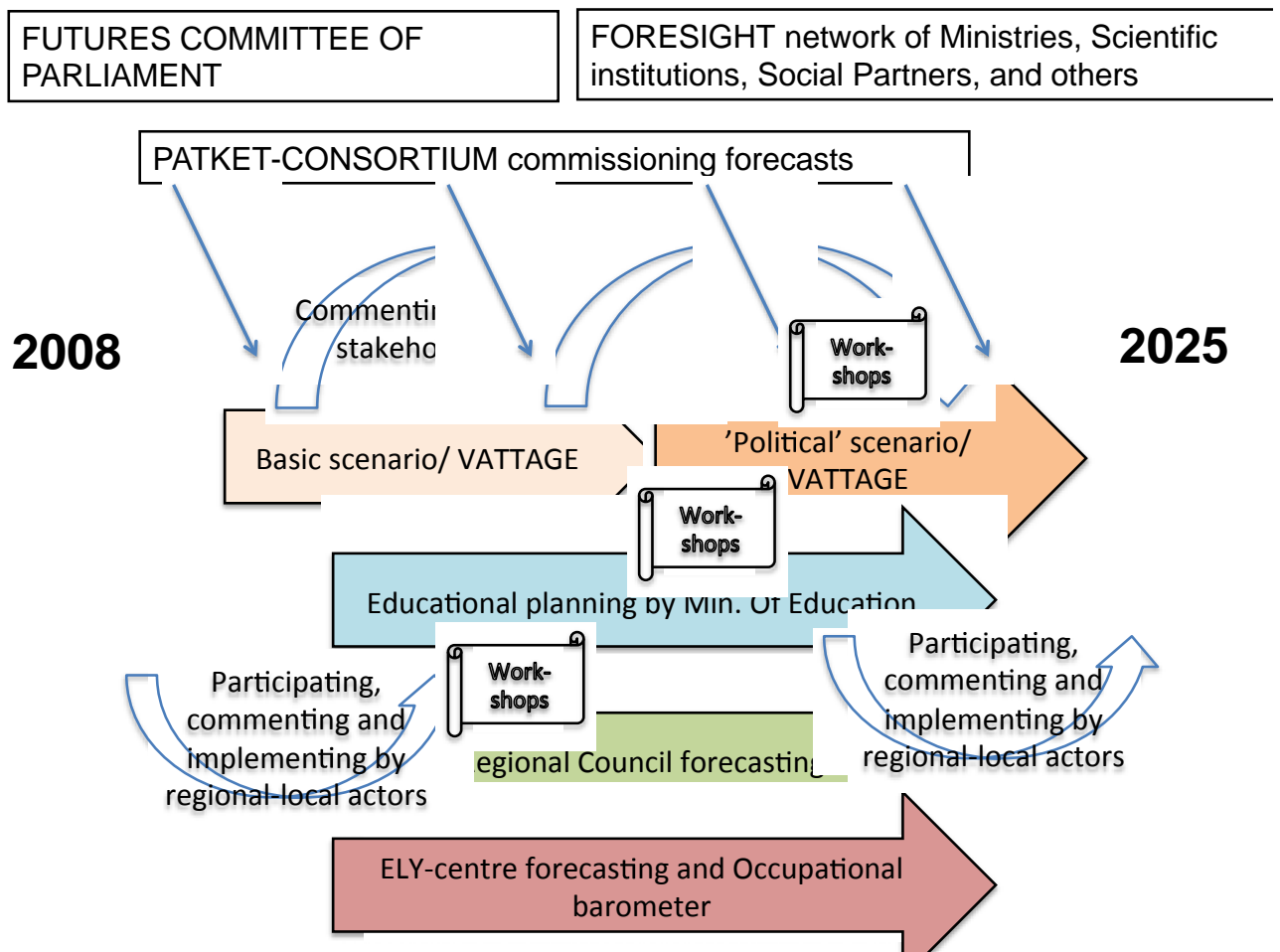
Kokkuvõte

Järgnevatel aastakümnetel ootab Soome ühiskonda, tööstust ja teenindussektorit ees seninägematu ümberkorralduste ajajärk. Nende muutuste jaoks valmistumise ja kohanemise jaoks on vaja head prognoosi- ja ennustussüsteemi.

Soomel on rikkalik ja põhjalik ennustamis- ja prognoosimissüsteem, millesse on riiklikul, regionaalsel ja kohalikul tasandil koondatud paljud osalejad ja meetodid. See ei ole ühtne selgete ettekirjutuste, õigusaktide ja piiridega süsteem, vaid avatud, avar ja suures osas sundimatu süsteem, mis põhineb laialdasel ja intensiivsel koostööl, läbipaistvusel ja usaldusel (vt joonis 3).

Sellise süsteemi korralikuks toimimiseks on vaja läbida tavade ja asutuste arendamise etapp, mis võtab aega. Soomes mõistetakse sotsiaalpartnerlust avaras mõistes ning sellel on pikk ja produktiivne traditsioon, hoolimata poliitilistest lahingutest, mis on samas demokraatlikus ühiskonnas normaalne nähtus. Avatud ja sundimatute süsteemide toimimise eelduseks on kõrge usalduse tase. Usaldust suurendatakse aegamööda mõlemapoolselt kasulike suhete abil.

Joonis 2. Ennustamisega tegelevad asutused Soomes

Joonisel 3 on ära toodud parlamendi tulevikukomitee, mis kujutab endast terve Soome ennustamis- ja prognoosiprotsessi keset. Joonise ülemises osas on samuti ära toodud ministeeriumide ennustusvõrgustik, ministeeriumide enda (sh vastavate asutuste) prognoositöö, lisaks teadlaskonna, sotsiaalpartnerite ja muude osalejate erinevad tegevused, stsenaariumide rajamine jne.

Ühise tegevuse tulemusena loovad neli ministeeriumit (töö- ja majandusministeerium, finantsministeerium, haridus- ja kultuuriministeerium ning tervishoiu- ja sotsiaalkomisjon (VATT abiga)) pikaajalise ennustuse, mis loob aluse hariduse planeerimisele ja sisaldab lisaks andmeid muudest piirkondadest, haritlaskonnalt ja muudelt osalejatelt.

Regionaalsel ja kohalikul tasandil teevad selle töö piirkondlikud nõukogud ja omavalitsused (ja vastavad asutused), lühiajalise kuni keskmise kestusega ennustuse eest kannavad hoolt ELY-keskused ja TE-ametid.

Kõigil tasanditel (ja tihti ka tasandite vahel) on ette nähtud riiklikud ja regionaalsed foorumid ja tööseminarid (nt PATKET-VATTAGE protsessis), millest võtavad osa erinevad huvirühmad.

Soome süsteemis on tehtud palju muudatusi ja hetkel on käimas üleminekuperiood, kus mõne põhilise elemendi, nt uue PATKET-VATTAGE protsessi (pikaajalise prognoosiprotsessi alus), abil üritatakse luua rohkem läbipaistvust, eesmärgiga välja selgitada erinevate osalejate

rollid vastavates protsessides. Kõik vastavad tegevused peegeldavad muutusi ühiskonnas, kus lepingulised suhted ning juhi/agendi rollide ja tegevuste eraldumine muutub üha sagedamaks. Muutuste tulemusena on ka Soomes vaja partnerlust ja võrgustikke ümber töötada ja neile uut jõudu anda.

Süsteem töötab üldiselt hästi, kuid arenguruumi on veel rohkesti. Avatud ja sundimatu süsteem on killustumise, kooskõla puudumise ja tarbetuse mõjul kergesti haavatav. Sellised probleemid on Soome süsteemis küll olemas, kuid mitte üleliia. Avatud süsteemide puhul on mõningast liigsust alati vaja. Kontaktide tugevus moodustab süsteemi, mis korrigeerib end ajapikku ise.

Soome süsteem kogub lisaks ka ilmselt palju andmeid, kui võrrelda seda reaalse võimekusega kogu vastavat teavet kasutada. Teabe läbitöötamise võimekus ning selle kujundamine otsusteks ja tegevusteks eeldab täiendavaid investeeringuid ja tähelepanu. Prognoose ei tehta ega tohiks teha puhtalt põhimõtte pärast, vaid selleks, et toetada tarkade otsuste langetamist.

Ülekantavus teistesse riikidesse

Ülekantavuses tuleb ilmselt arvestada teatud järgnevusega lihtsamini ülekantavatest meetmete tehnilistest külgedest ja lõpetades keeruliste tavadega, mis on sügavalt juurutatud riiklikes struktuurides, kultuurides ja rakendatud meetmete arenguloos. Mitmed eespool kirjeldatud meetmed ja meetodid, näiteks VATTAGE, TKTT ja tööhõivemöödik, on ülekandmiseks üsna lihtsad, eeldusel, et selleks vajalik statistika, aegrad ja muud põhilised tehnilised tingimused on loodud. Samas tuleb arvestada, et osalejate koostöö ja võrgustikud ei ole hõlpsasti ülekantavad. Need on vaja kohandada olude, kultuuri ja võimalustega.

Ilmselt on vaja mingisuguseid mitmete osalejatega tööseminare, kus hinnataks võimalusi, tugevusi ja nõrkusi, määrataks kindlaks teemad ja õpivõimalused, millele omakorda järgneks teravdatud õpiprotsess, kus praktikas katsetatakse ja töötatakse välja erinevaid meetodeid ja koostööolustikke. Huvirühmadel on vaja häid näiteid, mis võiks olla nende tegevustes kasulikud. Õppimine partneritelt võiks ilmselt olla määrava tähtsusega, samuti võiks üle võtta elemente ja toiminguid näiteks Euroopa Liidu vastastikuse õppe programmist ja partnerite arvustuse protsessist.³

Kõigest hoolimata on ilmselt kõige olulisem Soome õppetund (autori tõlgenduse kohaselt) see, et osaliste vahel ennustamise keeruliste ülesannete käigus kasvav koostöö on asjakohane igas kontekstis ja igale rahvale. Seda koostööd on vaja uute raskuste ületamiseks ümber ehitada ja elavdada.

³ Vt <http://www.mutual-learning-employment.net/>.

Joonis 3. Soome süsteemi ülekantavus ja selle üldine kokkuvõte

Aspekt	Tähelepanekud	Käsitlus
Milline on Soome prognoosimissüsteem?	Avatud, mitmete osalejatega, mitmete meetoditega, sundimatu, koostööd soosiv, läbipaistev	Tõlgendamisesse on tarvis rohkem panustada. Samuti võib ära tuua killustatuse ja ülekülluse
Kas PATKET-VATTAGE on ennustamiseks hea mudel?	See kujutab endast läbimurret mudeli ja rollide selguses ja läbipaistvuses	Heale koostööle on vaja pidevalt tähelepanu pöörata
Kas ennustamises on huvirühmade, eriti sotsiaalpartnerite seas piisav koostöö ja dialoog?	Koostöövalmis ja usaldav kultuur, samas raskes olukorras ja sisenemas uude ajajärku	Koostöö on järgmiste aastakümnete probleemide lahendamise tarvis ümber mõtestada
Kas Soome ennustamise ja prognoosimise mudel on ülekantav?	Avatud süsteemi ülekandmise jaoks on vaja õpiprotsessi ja aega	Tehnilised küljed on kergesti ülekantavad, kuid võrgustikud ning poliitilised ja kultuurilised küljed vajavad kohandamist